

A pénzügyi intézmények könyvvizsgálatának specialitásai, gyakorlati problémák, kérdések és válaszok

***Szabó Gergely – partner
Ernst & Young***

„Az előadás tartalma és a hozzá tartozó dokumentáció általános jellegű és nem tekinthető számviteli vagy egyéb tanácsadásnak.”

Tartalom

Pénz és Tőkepiaci gazdálkodók sajátosságai

Eltérő kockázati hangsúlyok I.

- Deviza, kamatláb, ügyfél, likviditási stb. kockázat
- Az eredendő kockázat ebben az iparágban lényegesen magasabb mint a többi iparágban, és ezt az ellenőrzési kockázattal tudja ellensúlyozni a gazdálkodó.
- Általában sokkal erősebb és kifinomultabb az ellenőrzési környezet.
- IT környezet sokkal fontosabb mint sok más iparágban
- Tranzakciók száma, és komplikáltsága sokkal nagyobb
- Az ügyfél esetleges csődje sokkal nagyobb hatással van a környezetére mint más iparágak esetében
- Közérdeklődésnek kitett könyvvizsgálat

Eltérő kockázati hangsúlyok II.

- Valós értékelés kiemelt szerepe
- Bonyolult értékvesztési modellek
- Sok és lényeges hatású feltételezés alapján meghatározott értékek kerülnek be a beszámolóba

Az elhúzódó válság következményei

- Korábban likvid termékek már nem likvidek – értékelési problémák
- Fedezetek értékei csökkennek és sok esetben eladhatatlanok
- Ügyfelek késedelme jelentősen nő
- Devizahitelek kitettsége az árfolyammal nő a fedezetek értéke csökken
- Csökkenő eredmények és tőke mellett a vezetőség objektivitása csökkenhet
- Értékvesztési és megtérülési tesztek korábbi feltételezései nem helytállóak
- Gyorsan változó jogi környezet

Könyvvizsgáló válasza I.

- A könyvvizsgálati tervezés szerepe tovább nő az előzetes kockázat becslés kiemelt szerepe miatt
- A vezetőség érdekeltségi rendszerének jobb megismerésének szerepe emelkedhet
- A szakmai szkepticizmus erősödése

Könyvvizsgáló válasza II.

- Szakértők bevonása, mély iparági ismeret
- Az ellenőrzési környezet jobb és mélyebb megismerése annak érdekében, hogy támaszkodni tudjon rá
- IT auditorok részletes bevonása.
- Tranzakciók nagy száma miatt egyedi mintavételek viszonylag kis lefedettséget biztosítanak
- Értékbecslők, aktuáriusok, treasury szakértők alkalmazása

Bankok könyvvizsgálata – IAPS 1006 I.

- „A könyvvizsgálónak kielégítő mértékben meg kell ismernie a számviteli és belső ellenőrzési rendszert avégett, hogy megtervezze a könyvvizsgálatot, és kialakítsa a hatékony könyvvizsgálati módszert. A kellő ismeretek megszerzése után a könyvvizsgálónak mérlegelnie kell az ellenőrzési kockázat becslését, hogy meghatározza a pénzügyi kimutatásokban szereplő állítások elfogadásához megfelelő mértékű feltárási kockázatot, illetve hogy meghatározza az alapvető vizsgálati eljárások jellegét, ütemezését és terjedelmét.,,

Bankok könyvvizsgálata – IAPS 1006 II.

- „Amikor a könyvvizsgáló az ellenőrzési kockázatot alacsonyabb szintűnek becsli, akkor az alapvető könyvvizsgálati eljárások rendszerint kevésbé kiterjedtek, mint amilyenek egyéb esetben szükségesek lennének, valamint jellegüket és ütemezésüket tekintve is eltérhetnek.”

Bankok könyvvizsgálata – IAPS 1006 III.

A belső ellenőrzési rendszer feladatai

- ▶ az egyes ügyletek végrehajtása a vezetés általános vagy konkrét engedélyezésének megfelelően valósulnak meg;
- ▶ valamennyi ügyletet maradéktalanul, a helyes összegben, a megfelelő számlákra, a teljesítésnek megfelelő időszakban rögzítenek úgy, hogy a pénzügyi kimutatások összeállítása a beszámoló-készítési keretelveinek megfelelően biztosítható legyen;
- ▶ a vállalkozás eszközeihez csak a vezetés engedélyezésével lehet hozzáférni;
- ▶ az eszközök könyv szerinti értékét ésszerű időközönként összehasonlítják a meglévő eszközökkel és bármely eltérés esetén megteszik a megfelelő lépéseket.
- ▶ a bank megfelelően teljesítse letétkezelői tevékenységéből adódó bizalmi kötelezettségeit

Bankok könyvvizsgálata – IAPS 1006 IV.

Az egyes ellenőrzési eljárások hatékonyságának értékelésekor a könyvvizsgálónak figyelembe kell vennie azt a környezetet, amelyben a belső ellenőrzési rendszer működik. Megfontolást érdemlő szempontok lehetnek az alábbiak:

- ▶ a bank szervezeti struktúrája, illetve a hatáskör- és felelősség-átruházás módja;
- ▶ a vezetői ellenőrzés színvonala;
- ▶ a belső audit-rendszer tevékenységi köre és hatékonysága;
- ▶ a kulcspozíciókban levő személyek minősége;
- ▶ a bankfelügyeleti ellenőrzés mértéke.

Bankok könyvvizsgálata – IAPS 1006 V.

A beszámoló állításait az alábbi kérdésekre válaszolva kell vizsgálni:

Létezés: egy adott eszköz vagy kötelezettség létezik egy adott időpontban

Jogok és kötelezettségek: egy adott eszköz a vállalkozás tulajdona, és egy adott forrás a vállalkozás kötelezettsége az adott időpontban

Előfordulás: az adott időszakban bekövetkezett ügylet vagy gazdasági esemény az adott vállalkozásra vonatkozik

Teljesség: valamennyi eszközt, forrást vagy ügyletet rögzítettek és megfelelően bemutatták

Értékelés: az eszközök vagy források rögzítése megfelelő könyv szerinti értéken történt

Mérés: az egyes ügyleteket helyes összegben rögzítették, a bevételeket és a költségeket a helyes időszakban számolták el

Bemutatás és közzététel: egy tétel bemutatása, besorolása és ismertetése az általános számviteli politikával és az alkalmazandó törvényi előírásokkal összhangban történt.

Bankok könyvvizsgálata – IAPS 1006 VI.

- ▶ Az állítások mindegyikével kapcsolatban az 1006-os állásfoglalás részletes könyvvizsgálati munkaprogramot ad több szignifikáns számlával kapcsolatosan.
- ▶ 1. számú függelékben 3 típusú bankművelettel kapcsolatosan példákat hoz azokra a kérdésekre, amelyeket a könyvvizsgálónak meg kell tudnia válaszolni a belső ellenőrzési rendszer megismerésekor. (Deviza kereskedelem, hitelezési tevékenység, vagyonkezelői tevékenység)

Aktuális kérdések

Végtörlesztés I.

Évközi beszámolók esetén a vezetőség becslése alapján képeznek tartalékot a bankok. A tartalék mértéke a résztvevők becsült számától és a tényleges törlesztéskori árfolyamtól függ. Ezek nagysága rendkívül bizonytalan.

Végtörlesztés II.

Az éves beszámolók esetén a bizonytalanság jelentősen csökken, de ha a beszámoló véglegesítése a mérlegfordulónap utáni 60 napnál korábban történik, akkor még mindig becslést kell alkalmazni.

Végtörlesztés III.

A könyvvizsgálónak meg kell ismernie a módszert amely alapján bank a tartalékot megbecsülte (ISA 540). Amennyiben szükséges a kontrollokat tesztelni kell, és szakértőket is be kell vonni a feltételezések megalapozottságának vizsgálatához.

Értékvesztések vizsgálata I.

„A könyvvizsgáló azonosítsa és felmérje a pénzügyi kimutatásokban levő lényeges hibás állítás kockázatait a gazdálkodó egység és környezetének (a belső kontrollt is beleértve) megismerésén keresztül.” - ISA 315

A hitelintézetek esetén az értékvesztés nagysága általában lényeges hibás állítások fő forrása

Értékvesztések vizsgálata II.

A könyvvizsgálónak meg kell ismerni a hitelintézet rendszereit, folyamatait amelyek az értékvesztés képzést támogatják. Meg kell keresni a lényeges hibás állításokhoz tartozó kérdéseket és az ezekhez tartozó kontrollokat amelyeket tesztelni kell.

Értékvesztések vizsgálata III.

A jelenlegi piaci körülmények között a legjelentősebb kérdések a következők:

1. A hitelbedőlés kockázata megemelkedett. Egyes ügyfelek már lényegében fizetéseképtelenek, csak a banknak még nincs erről tudomása (már meglevő, de nem látható veszteség)
2. A fedezetek értéke és realizálhatósága lényegesen csökken.

Értékvesztések vizsgálata IV.

- Lakossági hitelek esetén a késettségi kategóriák közötti átmenetek romlanak
- A fedezetek értéke itt is csökken, valamint piaci és jogszabályi korlátok miatt nehezen vagy nem realizálhatóak
- Esetleges egyéb megtérülések értéke rendkívül lecsökken
- Hitelek értékesíthetősége csökken
- Fentiek következtében az ügyfél által alkalmazott korábbi feltételezések már nem helytállóak

Összegzés

Összegzés I.

- ▶ A pénz és tőkepiaci szereplők jellegzetességéből adódóan a kontroll alapú könyvvizsgálat sokszor az egyetlen hatékony/járható út.
- ▶ A hazai és a nemzetközi könyvvizsgálati standardok megadják a kereteket a kontroll alapú könyvvizsgálathoz
- ▶ A 1006-os számú könyvvizsgálati állásfoglalás külön részletesen ír a bankok könyvvizsgálatáról és ezen belül a kontrollok vizsgálatáról.
- ▶ Alkalmazásuk során azonban sok gyakorlati kérdés merül fel, és gyakran a könyvvizsgáló szakmai megítélése kerül előtérbe.

Összegzés II.

- ▶ Az elhúzódó válság jelentősen megemelte mind a hitelintézetek, mind a könyvvizsgálók kockázatait
- ▶ Magyarországon mind jogszabályi, mind piaci okok miatt jelentős speciális kérdések is megjelennek (CHF hitelezés, végtörlesztés)
- ▶ A vezetőség becsléseinek és a feltételezéseinek valamint a könyvvizsgáló szakmai szkepticizmusának szerepe felerősödik